

Yhtä matkaa

Maahanmuuttajista elinvoimaa Koillismaalle -hanke

LOPPUJULKAISU 2019

Sisällysluettelo

Maahanmuuttajista elinvoimaa Koillismaalle	3
Miten löytää oma paikka uudessa ympäristössä	9
Kaksi tarinaa	14
Maahanmuuttotyön tulevaisuus Koillismaalla	17
Lähteet	19

Kannen kuva: Pixabay

Muut kuvat: Maahanmuuttajista elinvoimaa Koillismaalle -hanke, KSAK Oy © 2019

3.12.2019

Maahanmuuttajista elinvoimaa Koillismaalle

MAAHANMUUTTAJIEN URAPOLKUJEN TUKEMINEN

Maahanmuuttajista elinvoimaa Koillismaalle -hanke toimi Kuusamossa ja Taivalkoskella 1.8.2016 - 31.12.2019. Hankkeen päätavoitteena oli auttaa maahanmuuttajia kiinnittymään koillismaalaiseen koulutusjärjestelmään ja työelämään, jotta myös heillä olisi mahdollista vaikuttaa Koillismaan elinvoimaan oman osaamisensa ja työpanoksensa kautta. Tavoitteena oli tukea sataa työtöntä tai työttömyyden uhkaamaa maahanmuuttajaa.

Pääasiallinen työskentelymuoto oli HENKILÖKOHTAINEN OHJAUS. Jokaisella asiakkaalla oli nimetty valmentaja, mutta hänellä oli myös tarvittaessa koko hanketiimin osaaminen käytettävissään.

Asiakkaat tarvitsivat yksilö-ohjausta esim. CV:n työstämiseen, työn etsintään, opiskelumahdollisuuksien kartoitukseen ja opiskeluihin hakeutumiseen, opintojen rahoitukseen, työkokeiluihin, palkkatukiasioihin, oppisopimukseen ja yrittäjyyteen.

Hankkeessa työskennelleet henkilöt:

Projektipäällikkö Auli Posio

Projektsihteeri Arja Taival

Hanketyöntekijät

Eine Lohilahti

Anita Saarela-Myllylä

Sanna Niikkonen

Ritva Svanberg

Jacqueline Keskitalo-Weber

Sirpa Murtovaara

Ohjauksen intensiivisyys vaihteli asiakkaasta riippuen. Intensiivisyyttä arvioitiin ohjauksetojen ja käsiteltyjen asioiden määrällä. Arviolta 55 % asiakkaista tarvitsi kevyttä ohjausta pääosin asiakkuuden alussa ja 35% keskivahvaa ohjausta pitkin matkaa. Noin 15% tarvitsi hankkeen vahvaa tukea koko asiakkuutensa ajan, palaten tiiviiseen ohjaukseen eritoten erilaisissa siirtymävaiheissa.

Asiakkaat ohjautuivat työkokeiluihin, koulutuksiin ja työelämään sekä hankkeen ryhmätoimintaan.

Työsopimuksia solmittiin 42 kpl, mutta näiden lisäksi useilla oli kesä- ja sivutyösuhteita. Yli puolet työsopimuksista solmittiin yrityksiin. Lisäksi asiakkaat työllistyivät kuntiin, yhdistyksiin ja vuokratyöyrityksien kautta. Työkokeilussa kävi 18 henkilöä.

Työkokeilusopimuksia tehtiin kaiken kaikkiaan 24 kertaa. Työkokeilupaikkaan työllistettiin osa-aikaisesti neljä kertaa.

Asiakkaiden polut painottuivat opintoihin. Ilmiö selittynee alueen yleisellä työllisyystilanteella ja asiakkaiden osaamistautilla, jotka hyvin usein

vaativat päivitystä suomalaisen työelämän tarpeisiin. Asiakkaat ohjautuivat toisen asteen opintoihin, VALMAan, aikuisten perusopetukseen ja kotoutumiskoulutuksiin. Oppisopimuksia solmittiin seitsemän.

Ammatillisista koulutusaloista suosituimmat olivat sosiaali- ja terveysala, kiinteistöhuolto ja puhtaanapito, puuteollisuus ja rakentaminen sekä hotelli-, ravintola- ja ruokapalvelut. Nämä ovatkin Koillismaalla eniten työllistävät alat. Myös erilaisia lupakortteja suoritettiin.

Rinnakkaishankkeen rahoitusta käytettiin 14 henkilön palkkatukeen ja neljän uravalmennusryhmän toteutukseen. Uravalmennuksen toteuttajana toimi Spring House Oy.

RYHMÄTAPAAMISISSA annettiin tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä ja työelämästä, opiskeltiin työelämäsanastoa sekä tuettiin kotitehtävien tekemisessä. Ryhmätapaamiset muotoutuivat hankkeen edetessä vertaisryhmätoiminnaksi, jossa järjestettiin 58 erilaista monikulttuurista kokoontumista Kuusamossa ja Taivalkoskella. Tapahtumiin osallistuttiin n. 540 kertaa. Luku sisältää myös

ASIAKKAAN TILANNE	<u>Aloitustilanne</u>	<u>Lopetustilanne</u>
Työtön	49	6
Työelämän ulkopuolella (mm. terveys, eläke, äitiysloma)	1	9
Kotoutumiskoulutus	32	17
Töissä/Yrittäjä	7/1	19/4
Kuntouttava työtoiminta	7	3
Opiskelija	2	32
Uravalmennus	1	0
Muuttanut	-	10

muita kuin asiakasosallistujia sekä osallistujien lapsia. Yhteisiin tilaisuuksiin olisi toivottu mukaan kantasuomalaisia enemmänkin.

Vertaistoimintaa olivat mm. erilaiset retket, naisten kahvila ja kokkausillat. Tapaamisissa verkostoiduttiin ja käytiin läpi työelämäasioita ja muita Suomessa elämiseen liittyviä aiheita ryhmästä ja tilaisuuden yhteistyökumppanista riippuen. Yhteistyökumppaneina olivat mm. Martat, kansalaisopistot, SPR, MLL, kunnat, evankelis-luterilaiset seurakunnat ja Vuolle Oulu.

Hankeasiakkuuden alkaessa asiakkaista 49 % oli työttömiä työnhakijoita ja asiakkuuden päättyessä heitä oli enää 6 %. Asiakkuuden päättymishetkellä 90 prosentilla oli jatkosuunnitelma tiedossa. Pääasiassa jatkosuunnitelma puuttui heiltä, jotka muuttivat muualle emmekä enää tavoittaneet.

VERKOSTOTYÖ JA MAAHANMUUTTAJILLE TARJOTTAVIEN PALVELUIDEN KEHITTÄMINEN

Hankkeen toisena tavoitteena oli tiiviimpi yhteistoiminta eri toimijoiden välillä ja maahanmuuttajille tarjottavien palveluiden kehittäminen. Hanke järjesti erilaisia tilaisuuksia, verkostotapaamisia ja koulutuksia.

- Maahanmuuttajat ohjattavina työpaikoilla -koulutus 4.4.2017
- Kulttuurit kohtaavat työpaikalla -seminaari 26.1.2018
- Kansainvälinen työyhteisö-työlupakoulutus yhteistyössä TE-palveluiden kanssa 4.5.2018
- Oppisopimusjärjestelmä Sveitsissä ja Saksassa -tilaisuus 25.6.2018
- Onnistunut kotoutuminen -työpaja ja yleisötilaisuus 17.1.2019
- Kasvokkain-ohjaajakoulutus yhteistyössä Suomen Pakolaisavun kanssa 16.-17.2.2019
- Elävä kirjasto yhteistyössä Kuusamon kirjaston ja seurakunnan kanssa 27.8.2019
- Hankkeen päätösseminaari 11.10.2019

Maahanmuuttotyön pyöreä pöytä

Verkostoyhteistyön kehittämistä ja hankkeen toimintojen juurruttamista varten perustettiin nk. maahanmuuttotyön pyöreä pöytä. Se kokoontui neljä kertaa. Tavoitteena oli tuoda alueen kaikki maahanmuuttotyön olennaiset osapuolet saman pöydän ääreen ja luoda yhteinen tilannekuva siitä, missä mennään ja miten tulevaisuuteen voitaisiin varautua.

Pyöreän pöydän toimintaan osallistui 26 ammattilaista. Edustetut tahot olivat sosiaalityö, terveydenhuolto, nuorisotyö, asumispalvelut, kasvatus- ja sivistystoimi, oppilaitokset, Pohjois-Pohjanmaan monialainen yhteispalvelu Askel, poliisi, ETNO, ELY-keskus, Kehittämisyhtiö Naturpolis, SPR ja Kuusamon evankelis-luterilainen seurakunta. Mukana oli aina myös maahanmuuttajien edustaja. Taivalkoskella ei vielä nähty tarvetta maahanmuuttotyön kehittämiseksi.

Toiminnassa sovellettiin Kotona Suomessa -hankkeessa kehitettyjä toimintamalleja. Tapaamisten välissä tehtiin ryhmätöitä. Hanke toteutti työskentelyn tueksi palvelutarpeita kartoittavan työpajan maahanmuuttajille yhteistyössä Arktiset maahanmuuttajat ry:n kanssa ja suomen kielen koulutustarvetta

selvittävän nettikyselyn. Työpajan veti Nafisa Yeasmin, joka on toinen Suomen maahanmuuttajaverkoston konsulteista. Työpajasta saadun palautteen, kielikoulutuskyselyn ja osallistujien työstämien ryhmätöiden avulla löydettiin monenlaisia kehittämistarpeita.

Poimintoja ryhmissä syntyneistä ajatuksista:

- *Neuvonta ja koordinointi olisi hyvä hoitaa keskitetysti:*

Monikulttuurisen työn toimisto/työpiste, josta ohjataan oikeisiin palveluihin.

Monikulttuuriseen/maahanmuuttotyöhön nimetty työntekijä koordinoisi toimijoiden kokoamista ja ohjausta, mutta toimijoiden vastuu säilyisi toimijoilla. Tehtäviin kuuluisi myös kehittäminen. Voi olla myös osa-aikainen, jonkin toisen toimen ohessa. Työn tueksi maahanmuuttajia. Hyvinvointikoordinaattori?

Työllistymiseen, ammattitaidon kartoitukseen, osaamisen kehittämiseen, opiskelupaikan haakuun yms. liittyvät palvelut yhdestä paikasta, myös maahanmuuttajille, Askel?

Yrittäjien palvelut ja elinkeinoelämän yhteydet, Kehittämisyhtiö Naturpolis?

Uusi Kumppanuustalo kolmannen sektorin ja vapaaehtoistoiminnan ja niistä tiedottamisen keskipisteeksi.

Palveluista tiedottaminen selkokielellä ja eri kieliversioilla, ohjeita myös kuvina.

- *Kaupungin viestintästrategiaan lisättävä tavoitteiksi selkokielisyys ja saavutettavuus. Esittelyvideo Kuusamon palveluista, jossa mahdollisuus valita eri kielivaihtoehtoja.*
- *Info-pisteitä ja -tilaisuuksia lisäksi esim. kahviloihin, kirjastoon, Kumppanuustalolle*
- *Etsivää työtä ja yhteistyötä tarvitaan, jotta tavoitetaan palveluita tarvitsevat laajasti.*
- *Suomen kielen koulutusta tarjolle enemmän ja siinä tulisi olla jatkumo. Kotoutumiskoulutuksia säännöllisesti.*
- *Maahanmuuttajat on huomioitava paremmin jatkossa mm. osallisuutta mittaavissa hyvinvointi- ja palvelukyselyissä. Vaikuttamistyöhön on samat mahdollisuudet kaikilla.*
- *Ehkä olisi ajankohtaista miettiä Kuusamolle maahanmuuttopoliittista ohjelmaa tvs.*

Palveluiden kehittämiseen vaikuttavat alueen muissa palveluissa kuten työllistämispalveluissa parhaillaan menossa olevat muutokset.

Pyöreässä pöydässä löydettyjen kolmen tärkeimmän kehittämiskohteen osalta sovittiin seuraavaa:

1) Maahanmuuttotyön koordinointi: Tällä hetkellä kaupunki pohtii maahanmuuttokoordinaattorin nimeämistä ja tehtäväkuvaa.

2) Maahanmuuttajien työllistämispalvelut: on sovittu, että maahanmuuttajia voi ohjata Askeleeseen (pitkäaikaistyöttömät) tai kaupungin työllistämisyksikköön.

3) Suomen kielen koulutus: Tarvetta monipuoliselle suomen kielen opetukselle on. Tarvitsijoina on mm. töihin tulleita, yrittäjiä, opiskelijoita, työttömiä, eläkeläisiä, joten opetuksen toteutuksellekin on monenlaisia toiveita. Tällä hetkellä suomen kielen koulutusta saa kotoutumiskoulutuksessa, kouluissa lisäopetuksena ja kansalaisopiston kurssilla kerran viikossa. Hanke on saattanut koulutustarpeen oppilaitosten tietoon.

100

ASIAKASTA

53 47

KUUSAMO 88

TAIVALKOSKI 10

MUUALTA 2

KESKUS-

TAAJAMA 85

HAJA-ASUTUS-

ALUE 15

24

KANSALLISUUTTA

TOP4

Afgaanit

Venäläiset

Thaimaalaiset

Kongolaiset

TYÖ- & OPINTOPOLUT

24

18 ASIAKASTA
4 TYÖLLISTYI TYÖ-
KOKEILUPAIKKAAN

42

YRITYKSET (yli puolet)
KUNNAT
YHDISTYKSET

TYÖKOKEILUA

TYÖSOPIMUSTA

PALKKATUKEA

83 000€

14 hlön työsuhteisiin

TYÖTTÖMÄT
TYÖNHAKIJAT

49

6^{hlöä}

OPISKELIJAT

2

32^{hlöä}

TYÖSSÄ

7

19^{hlöä}

VERTAISTOIMINTA

Monikulttuurinen
Kuusamo

58

KOKOONTUMISTA

ASIAKASOALLISTUJIA 46

OSALLISTUMISKERTOJA n. 540

KEHITTÄMISTYÖ

74 YHTEISTYÖVERKOS-
TON TAPAAMISET
JA KOULUTUKSET

OSALLISTUJAA

26

MAAHAN-
MUUTTOTYÖN
PYÖREÄ PÖYTÄ

AMMATTILAISTA

MAAHANMUUTTAJISTA ELINVOIMAA KOILLISMAALLE

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014-2020

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

KOILLIS-SUOMEN Aikuiskoulutus

Kestävää kasvua ja työtä 2014-2020 Suomen rakennerahasto-ohjelma
Toimintalinja 3. Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus
Ertistystavoite 6.1. Nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa
olevien työllistymisen edistäminen
Toteutusajka 1.8.2016 – 31.12.2019
Hallinnointi: Koillis-Suomen Aikuiskoulutus / KSAK Oy

Miten löytää oma paikka uudessa ympäristössä

Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä on tutkittu paljon. Hankkeen päätösseminaariin

11.10.2019 kutsuttu erikoistutkija Pasi Saukkonen

puhui kotouttamisesta ja

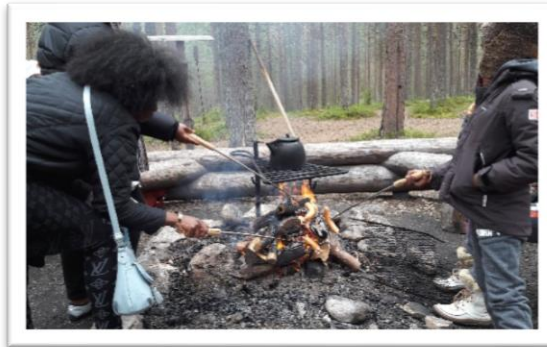
kotoutumisesta. Yksilöiden ominaisuudet, kansallinen ja kansainvälinen kehitys ja taustayhteisöt vaikuttavat kotouttamiseen, kun taas kotoutumiseen vaikuttavat asiat ovat vuorovaikutus, kieli ja kulttuuri, identiteetti sekä rakenteet.

Maahanmuuttajien työllistymisessä näkyvät matala työllisyys, määräaikaiset ja osa-aikaiset työsuhteet ja sijoittuminen matalapalkka-aloille.

Monet kokevat, ettei yhdenvertaisuus täysin toteudu suomalaisilla työmarkkinoilla. (Saukkonen 2018)

Hankkeessa tehdyt havainnot mukailivat tutkimuksissa saatuja tuloksia. Jokaisen opinto- ja työpolun etenemiseen vaikuttivat muun muassa henkilön luonne ja temperamentti, kertynyt osaaminen ja suomen kielen taitotaso. Erittäin tärkeässä roolissa oli myös se, millaiseksi oma identiteetti oli muodostunut uudessa kulttuurissa. Tähän puolestaan vaikuttivat voimakkaasti sosiaaliset suhteet kuten puoliso ja perhe, maahanmuuton syyt ja aiemmat kokemukset omassa kotimaassa.

Huomasimme, että vaikka sadalla asiakkaalla olikin sata erilaista polkua, jotkut tilanteet olivat käytännön työssä esillä toistuvasti: puutteellinen kielitaito, luku-, kirjoitus- ja digitaitojen puutteet, virastoasioinnin ja lomakkeiden täytön vaikeudet sekä muun yhteiskunnan kuten työelämän asenne maahanmuuttajia kohtaan.

Kotouttaminen

Viranomaistoimenpiteet, joilla yksilön kotoutumista edistään hyvinvoinnin, terveyden, koulutuksen ja työllisyyden lisäämisen keinoin.

(Lähde: THL)

Kotoutuminen

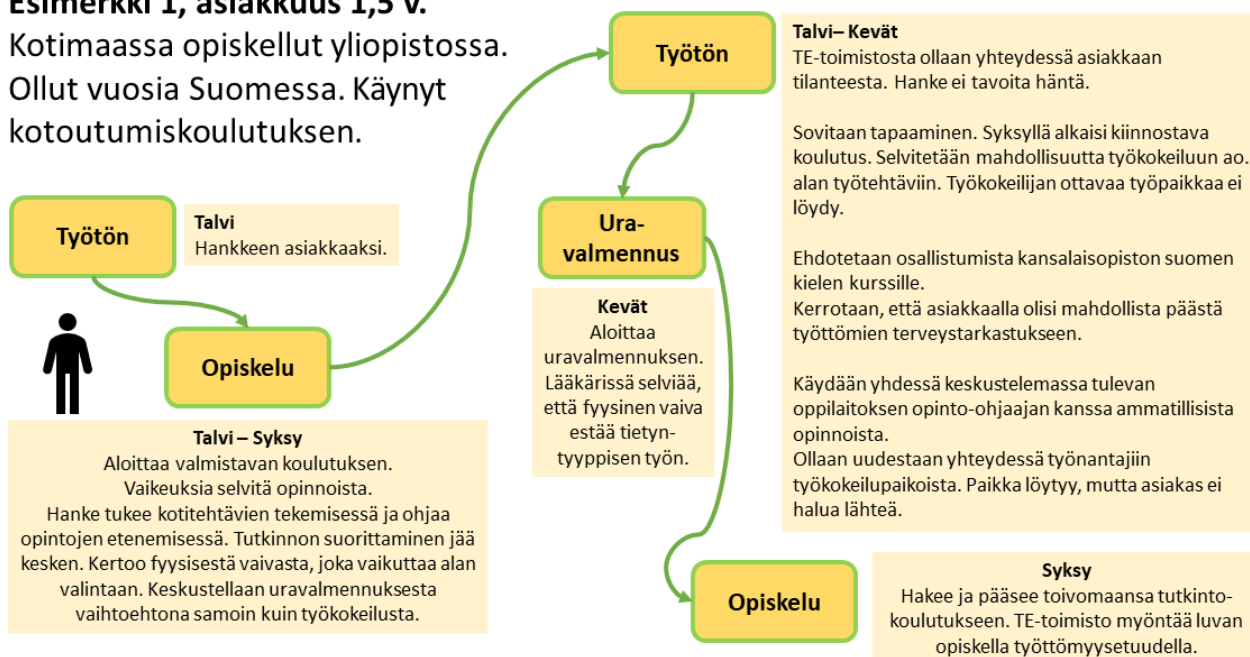
Kaksisuuntainen prosessi, jonka tavoitteena on, että maahanmuuttaja kokee olevansa yhteiskunnan täysivaltainen jäsen. Kotoutumisprosessissa tavoitellaan uudessa kotimaassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksumista, jotta maahanmuuttajalla on mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti yhteiskuntaan ja muun muassa työllistyä.

(Lähde: THL)

Loimme erilaisia asiakaspolkuja yhdistelemällä neljä esimerkkitapausta, jotka kuvaavat sitä millaisten vaiheiden läpi asiakkaan rinnalla mm. kuljettiin. Jokaisen tarina on erityinen ja omanlaisensa, mutta samankaltaisuuttakin löytyi.

Esimerkki 1, asiakkuus 1,5 v.

Kotimaassa opiskellut yliopistossa. Ollut vuosia Suomessa. Käynyt kotoutumiskoulutuksen.

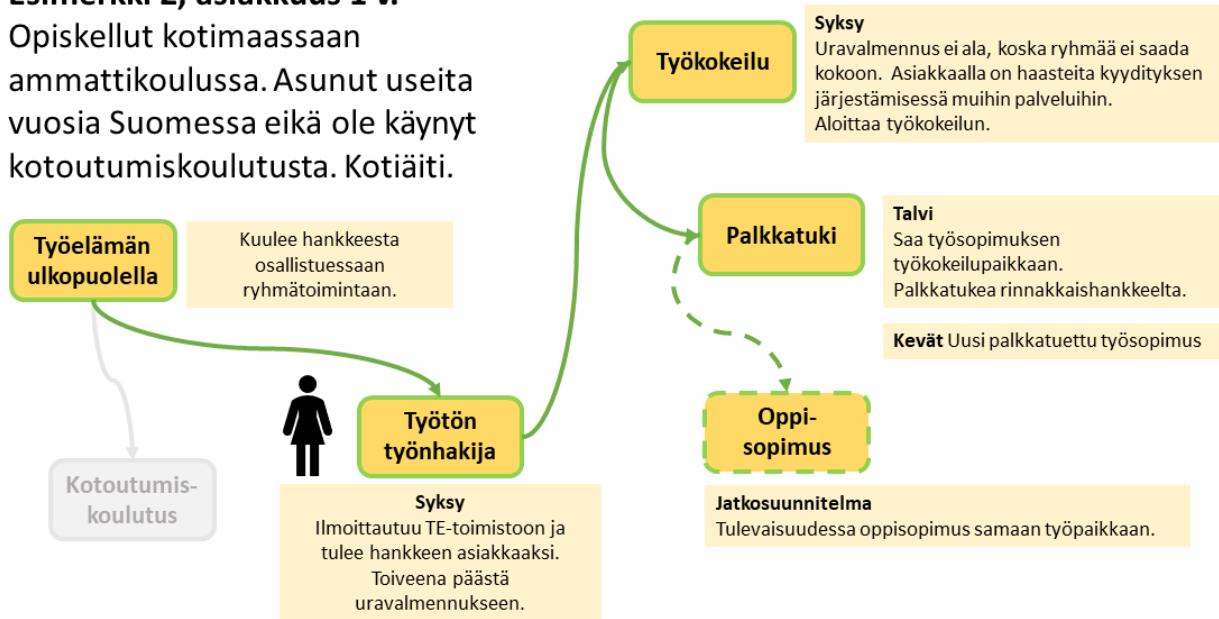

Ensimmäinen esimerkki kuvaa asiakaspolkua, jossa henkilön kanssa käydään läpi monenlaisia vaihtoehtoja ja tilanteita ennen oman suunnan löytymistä. Eteen voi tulla vaikeuksia opiskeluissa esimerkiksi heikon kielitaidon tai tietoteknisten taitojen puutteiden vuoksi, yllättäviä terveysasioita, viestikatkoksa, kiinnipysyviä työelämän ovia tai vaikeutta päättää, mihin suuntaan lähtisi.

Opiskelu- tai työyhteisön, ohjaajien, TE-palveluiden ja muiden viranomaisten tuki on maahanmuuttajalle erityisesti alkuvaiheessa erittäin tärkeää ja tarpeellista. Siihen kannattaa panostaa, sillä pitkällä tähtäimellä se on hyödyksi kaikille osapuolille. Kun realistinen ja innostava päämäärä lopulta löytyy, asiat etenevät paremmin.

Esimerkki 2, asiakkuus 1 v.

Opiskellut kotimaassaan ammattikoulussa. Asunut useita vuosia Suomessa eikä ole käynyt kotoutumiskoulutusta. Kotiäiti.

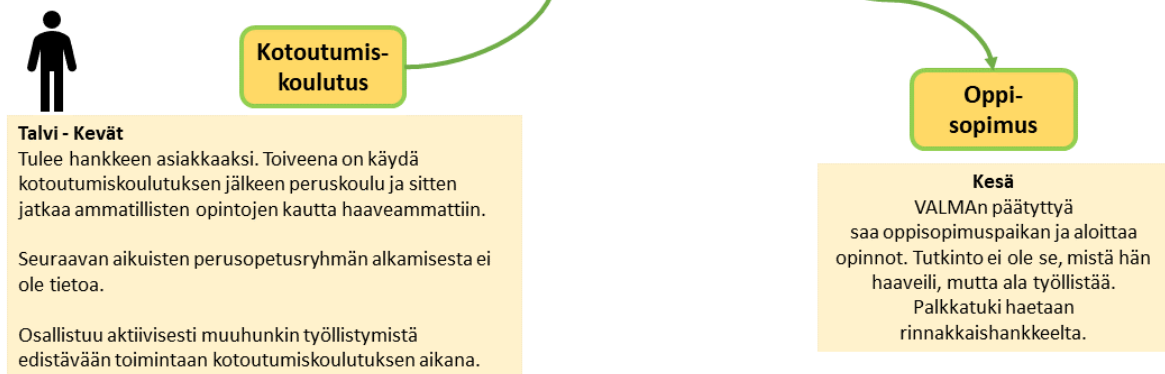
Toisessa esimerkkitapauksessa kyseessä on kotona oleva puoliso, jolla ei ole ollut mahdollisuutta päästä kotoutumiskoulutukseen Suomeen tultuaan. Esteenä on voinut olla esimerkiksi äitiysloma tai tiedonpuute Suomen palvelujärjestelmästä ja tarjolla olevista kotouttamispalveluista. Aina kotoutumiskoulutusta ei edes ole tarjolla, kun asiakas sitä tarvitsee. Joskus henkilön tilanteeseen voi vaikuttaa puolison nuiva asenne opiskelu- tai työllistymisaikeita kohtaan. Tällaisissa tilanteissa olleiden henkilöiden tapaaminen ei aina johtanut hankeasiakkuuteen.

Hankkeen erityisesti naisille suunnattu avoin vertaisryhmätoiminta antoi mahdollisuuden osallistua kodin ulkopuoliseen toimintaan ja saada ajantasaista tietoa eri vaihtoehtoista.

Kielitaidon kartuttaminen todettiin usein ensisijaiseksi tavoitteeksi. Kieli on kotoutumisen avain. Kotoutumiskoulutusta ei ollut kolmen hankevuoden aikana jatkuvasti tarjolla, joten joillekin ensimmäiseksi etapiksi tuli sen sijaan vaikkapa kansalaisopiston kielikurssi, kolmannen sektorin järjestämä toiminta tai rinnakkaishankkeen uravalmennus. Uravalmennuksen kautta he ohjautuivat esimerkiksi työkokeiluun, opintoihin tai myöhemmin alkaneeseen kotoutumiskoulutukseen. Työkokeilun myötä auennut tie saattoi johtaa myös työsopimukseen, mutta näitä tilanteita oli harvoin. Hankkeen kokemus oli, ettei työkokeilu työllistä, mutta se kasvattaa henkilön muita resursseja. Tärkeintä on, että ihminen lähtee kotoa liikkeelle vahvistamaan itsevarmuuttaan ja kielitaitoaan erilaisiin yhteisöihin.

Esimerkki 3, asiakkuus 1,5 v.

Käynyt kotimaassaan peruskoulun.
Asunut vuoden Suomessa ja
on parhaillaan
kotoutumiskoulutuksessa.

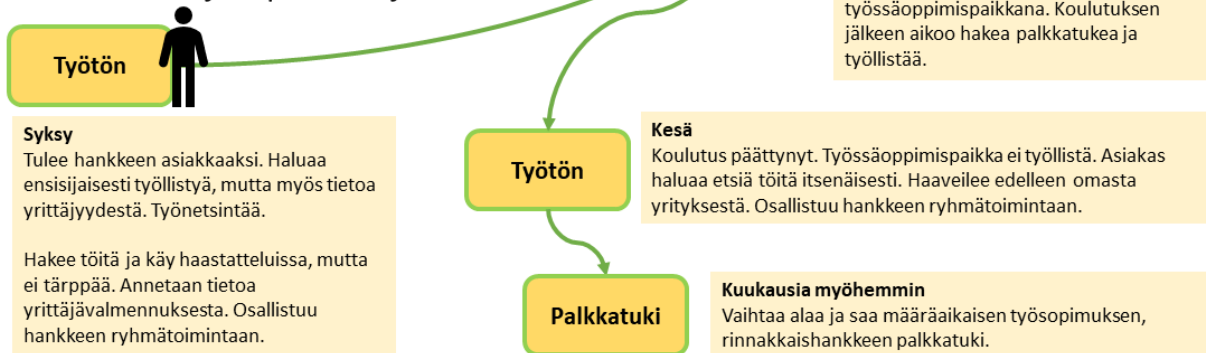
Esimerkkiä 3 voisi kuvata nopeaksi etenemiseksi, jossa suunta löytyy kohtuullisen helposti ja asiat etenevät suunnitellusti. Henkilö voi kuitenkin joutua luopumaan alkuperäisestä haaveammattistaan esimerkiksi sen vuoksi, ettei paikkakunnalta löydy alan koulutusta tai hän voi päätyä priorisoimaan työllisyysnäkömät työn inspiroivuuden edelle. Kaikki koulutus ja työkokemus kartuttaa osaamista ja se omimmalta tuntuva ammatti voi tulla mahdolliseksi myöhemmin. Pääasia olisi, että elämä kulkee eteenpäin.

Koillismaalla asuvilla maahanmuuttajilla ei ole samoja mahdollisuuksia kuin isoissa asutuskeskuksissa asuvilla. Jokainen alkava koulutus vaatii käynnistyäkseen riittävän suuren ryhmän ja erilaisia resursseja oppilaitokselta. Vaikeudeksi on voinut tulla esimerkiksi liian pieni ilmoittautuneiden määrä, vaikeudet saada oikeanlainen kouluttaja paikkakunnalle tai se, ettei oppilaitoksella ole tarjota opintojen aikaiseen tukeen riittäviä resursseja. Opiskelijoiden löytymiseen vaikuttavat maahanmuuttajien määrä alueella, heidän lähtötilanteidensa erilaisuus sekä pitkät välimatkat ja julkisen liikenteen vähyys.

Joskus esteenä on se, ettei henkilöllä ole keinoja rahoittaa opiskeluaan. Kelan opintotuki on perheelliselle pieni eikä aina löydy perusteita omaehtoiselle opiskelulle työttömyysetuudella. Moni asiakkaistamme tekikin osa-aikatoita opintojen ohessa tai parempien työmahdollisuuksien avautumista odotellessaan. Esimerkiksi hotellien ja toimistojen puhtaanapitoon osallistuu kantasuomalaisten rinnalla ulkomailla koulutuksensa saaneita eri alojen ammattilaisia.

Esimerkki 4, asiakkuus 2 v.

Kotimaassa opiskellut yliopistossa. Useita vuosia Suomessa. Opiskellut oppisopimuksella perustutkinnon. Lisäksi suorittanut valmistavan koulutuksen toiselle alalle ja lupakortteja.

Viimeinen esimerkki kuvaa tilannetta, jossa asiakas jää ikään kuin pyörimään palvelusta toiseen eikä tie työelämään tunnu aukeavan mitään kautta. Uusi asukas saattaa sitkeästi pyrkiä tekemään asiat ns. oikein, odotusten mukaan ja oikeassa järjestyksessä, mutta ovet pysyvät kiinni. Kun korkeasti koulutettu maahanmuuttaja ei pääse hyödyntämään Suomessa koko potentiaaliaan, kärsii siitä mielestämme ihminen itse, hänen lähipiirinsä ja laajemmin koko yhteiskunta.

Eri maiden koulujärjestelmät poikkeavat toisistaan, mikä pitää ottaa huomioon, kun arvioidaan henkilön koulutustasoa ja osaamista. Suomalainen perusopetus on sisällöltään ja kestoaltaan toisenlainen kuin esimerkiksi kolmansien maiden alkuopetus.

Kun ulkomailla tutkinnon suorittanut hakee töitä Suomessa, työnantajan tehtävä on arvioida koulutuksen soveltuvuutta avoimena olevaan tehtävään. Läheskään aina ei tarvita mitään virallista päätöstä tai todistusta siitä, miten ulkomainen koulutus vertautuu Suomessa suoritettuun tutkintoon. Tähän pääsääntöön on kuitenkin kaksi poikkeusta: säännellyt ammatit ja korkeakoulututkintoa vaativa tehtävä. Suomessa on noin 80 säänneltyä ammattia, joista suurin osa on sosiaali- ja terveydenhuollon alalla. Muita suuria ammattiryhmiä ovat opettajat ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset. Säännellyt ammatit on lueteltu Opetushallituksen verkkopalvelussa (Opetushallitus 2019).

Tarjolla on myös erityispalveluita kuten SIMHE Supporting Immigrants with Higher Education -palvelut sekä TE-palveluiden tekemät osaamis- ja ammattitaitokartoitukset.

Kaksi tarinaa

Haiying Hummasti

TYHJENNÄN KUPPINI

Olen kotoisin Kiinasta. Olen asunut Suomessa kahdeksan vuotta. Työskentelen nyt vanhustenhoitajana. Lisäksi minulla on leipurin tutkinto ja matkailualan tutkinto, olen myös kokeillut yrittäjänä jonkin aikaa. Suomessa olen asunut Itä-Suomessa ja nykyisin Kuusamossa. Olen vanhaan kotimaahani yhteydessä lähes päivittäin ja käynytkin siellä muutaman kerran.

Asuin Pohjois-Kiinan kaupungissa 40 vuotta. Synnyin siellä, menin kouluun, työskentelin, menin naimisiin ja sain pojan. Vanhempieni perhe on erittäin suuri, perinteinen ja konservatiivinen. Sitten tulin Suomeen aloittamaan uuden elämän.

Minulla oli alussa monia vaikeuksia. Ne olivat pääasiassa ulkoisten olosuhteiden luomia vaikeuksia kuten kielimuuri, tulevaisuuden ura ja uusi tuntematon kulttuuri. Tuolloin etenin päivä kerrallaan, keskityin vain olennaisimpiin, kiireellisiin asioihin ja suomen kielen oppimiseen. Myöhemmin huomasin kuitenkin, että suurin vaikeus johtui siitä, etten ollut täysin integroitunut suomalaiseen elämään, en ollut sisäisesti sitä, mitä ulkoiset olosuhteet olisivat vaatineet.

Kiinassa asumiseni aikana olen kehittänyt joukon tottumuksia; elintavat, kulttuuriset tavat ja ajattelutavat. Ne ovat liian erilaisia Kiinassa ja Suomessa. Tajusin, että aivoni ovat kuin kuppeja, jotka ovat täynnä Kiinassa kertynyttä vettä. Jos en kykene tyhjentämään kuppeja, en voi laittaa niihin uutta vettä.

Tyhjennys on erittäin vaikea asia.

Kysyin itseltäni:

Mitkä asiat Suomessa vetoavat minuun? Mistä kiinalaisista asioista on vaikea luopua?

Suomen vetovoimaa ovat puhdas luonto, rauhallinen ympäristö, itsenäisyys, vapaus ja tasa-arvoinen yhteiskunta. Kiina on tehnyt minulle vaikeaksi luopua perheestäni, tutusta kielestä, sosiaalisista suhteista, vakaasta työstä, ruoasta. Kiinassa asumisen edut voidaan korvata Suomessa. Kiinassa on mahdotonta saavuttaa Suomen vetovoimatekijöitä.

Päätin jäädä Suomeen ja aloin integroimaan itseäni Suomen elämään - tyhjentämään kuppini.

Annoin kiinalaisen ruuan maun unohtua. Pidän yhä enemmän suomalaisista ruuista ja ainesosista: tummasta leivästä, voista ja erilaisista keitoista. Kiinalainen ruoka on edelleen suosikkini, mutta enää en usko, että kiinalainen ruoka on maailman paras ruoka, vaan että jokaisen maan ruuilla on oma ainutlaatuisuutensa. Nyt kun osallistun suomalaiseen juhlaan, nautin suomalaisesta ruuasta. Juhlin itse perinteisiä kiinalaisia juhlapäiviä ja opin perinteisiä suomalaisia juhlia. Jouluna laitan karjalanpaistia ja joulukinkkua suomalaiselle perheelleni. Pukeudun kotona suomalaisen perinteen mukaan.

Vuoden maahanmuuttajanainen 2018 Sirwa Farik vieraili Kuusamossa 17.1.2019 ja tapasi koillismaalaisia maahanmuuttajanaaisia. Kuvassa vasemmalta Ana Bebe, Sifa Leandre, Jacqueline Keskitalo-Weber, Haiying Hummasti, Deborah Ojo ja Sirwa Farik.

Kun olin äitini kanssa, pyysin häntä kyslemään minulta ihan kaikesta, arvaamaan kaiken minusta, arvioimaan kaiken minussa. Tiedän, että tämä antaa hänelle tunteen läheisyydestä. Kun olen suomalaisten kanssa, vaihdan toisenlaiseen sisäiseen tilaan: pidän etäisyyttä ja kunnioitan muiden yksityisyyttä. Jos minulla on kysymys, kysyn suoraan. Nautin tasa-arvosta suomalaisten välillä.

En ole tehnyt kielen "tyhjennystä". Kielen logiikka on oikeasti ajattelun logiikkaa, jolla on suuri vaikutus kieleen. En edelleenkään osaa käyttää suomen kielen sanoja oikein. Hyväsydämiset suomalaiset sanovat aina: "Ei se mitään, ymmärrän mitä tarkoitat."

Omien kuppien tyhjentäminen ei ole täydellistä. Opin ja noudatan tätä olemassa olevaa sosiaalista järjestystä julkisesti. Yksityiselämässä jokaisella maahanmuuttajalla on edelleen paljon vapautta ylläpitää persoonallisuuttaan. Mielestäni suomalaiset pitävät sitä rakastettavana.

Suomen hallitus on luonut erittäin hyvät olosuhteet maahanmuuttajille ja tarjoaa paljon apua yhteiskuntaan integroitumiseen. Jokaisella maahanmuuttajalla on taustalla omat kokemuksensa ja Suomeen saapuessaan erilaisia vaikeuksia. Mutta yksi kysymys yhdistää kaikkia: miten integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. Tämä on ongelma, joka jokaisella maahanmuuttajalla on kohdattavanaan. Integroitumiseen saattaa vaikuttaa myös se, minkä ikäisenä ihminen saapuu toiseen maahan. Mutta vielä enemmän kuitenkin se, millainen motivaatio ihmisellä on integroitua tänne. Toivon, että jokainen maahanmuuttaja löytää sopivan tavan integroitua sosiaalisesti.

Deborah Ojo

TYÖKOKEMUKSENI SUOMESSA

Tulin Suomeen perheen yhdistämisen kautta. Koska tulin Nigeriasta suoraan biokemian yliopisto-opintojeni jälkeen, minulla oli vain vähän työkokemusta. Kokemukseni olivat kliinisen tutkimuksen laboratoriosta ja muutamilta elintarviketeollisuuden aloilta.

Ensimmäinen työni Kuusamossa oli siivoustyö Rukan hotelleissa ja mökeissä. Tämän työn saaminen ei ollut vaikeaa, koska oli talvikausi ja Rukalla tarvittiin lisää siivoojia. Työskentelin vuoden SOL-yrityksessä. Tuolloin en ymmärtänyt yhtään suomen kieltä, opin vähitellen työtovereiltani.

Siivoustyön jälkeen osallistuin TE-palveluiden järjestämälle suomen kielen kurssille. Koulutuksen aikana sain ensimmäisen lapseni ja toinen vauva tuli vuoden kuluttua, joten minulla oli pitkä äitiysloma.

Kuulin maahanmuuttajahankkeesta äitiyslomani jälkeen ja tulin ilmoittautumaan heidän luokseen. Hanke on ollut uskomaton ja kiitän kaikkia heidän pyrkimyksiään olla yhteydessä ulkomaalaisiin. Hankkeen avulla pystyin saamaan työkokeilupaikan energia- ja vesiosuuskunnalta ja minulla oli myös mahdollisuus työkokeiluun Oulangan tutkimusasemalla. Valitsin Evon sen läheisyyden takia. Aioin kysyä seuraavaksi työkokeilumahdollisuutta tutkimusasemalta, mutta sainkin työpaikan Kuusamon Juustosta. Olin kysynyt heiltä töitä noin kaksi vuotta aiemmin, mutta silloin se ei onnistunut. Hanke kannusti kysymään uudelleen, kun sain selville, että minulla on mahdollisuus palkkatukeen. Otin yhteyttä Kuusamon Juuston laboratorioon yhdessä hanketyöntekijän kanssa ja sain määräaikaisen työpaikan.

Kokemukseni työelämästä Kuusamossa ovat olleet hienoja. Olen tavannut mukavia ihmisiä, jotka eivät välitä kuinka paljon suomea puhun, vaan he ovat kärsivällisiä kuuntelemaan ja yrittämään ymmärtää minua. He puhuvat hitaasti ja selvästi kanssani. Tämä projekti on auttanut minua, ja olen varma, että se on auttanut myös monia ulkomaalaisia pääsemään kouluihin, työpaikkoihin ja etenkin integroitumaan tähän yhteisöön. He eivät tarjoa vain tietoa, vaan seuraavat meitä myös varmistaakseen, että meillä menee hyvin erilaisissa valinnoissamme. Haluan kiittää teitä kaikkia tässä projektissa ja Jumala siunatkoon teitä.

Maahanmuuttotyön tulevaisuus Koillismaalla

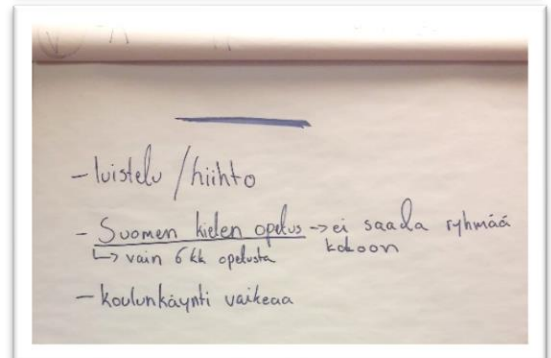
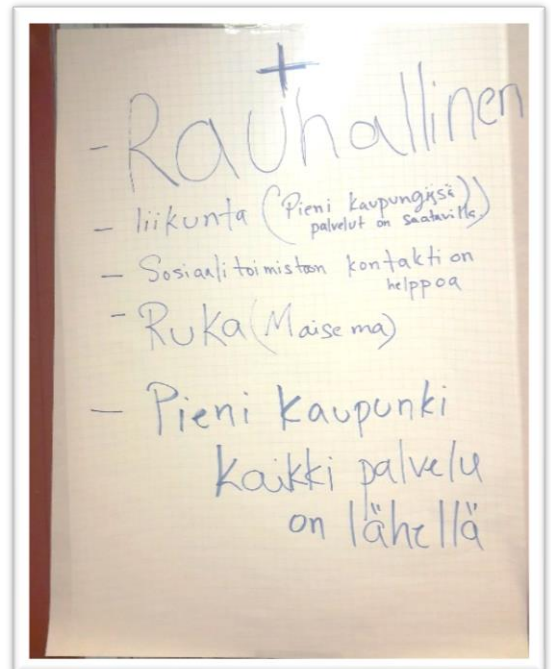
Koillismaan elinvoimaisuuteen vaikuttavat monenlaiset ilmiöt. Kuten muillakin rajaseutualueilla näitä ovat muuttotappio, väestön ikääntyminen ja työttömyys. Työttömyyden rinnalla on samanaikaisesti tiettyjen alojen työvoimapulaa. Puhutaankin kohtaanto-ongelmasta, jossa työttömien osaaminen ja työntekijätarve eivät kohtaa. Uusia elinvoimaisuutta lisääviä kehittämishankkeita on vireillä. Kohtaanto-ongelmaan toivotaan osittaista ratkaisua kansainvälisistä osaajista perheineen.

On odotettavissa, että meille muuttaa jatkossakin ulkomailta asukkaita esim. rakkauden tai työn perässä tai pakolaisina. Kuusamon kaupunki on vastaanottanut noin 60 kiintiöpakolaista ja teki päätöksen uuden, enintään 30 hengen ryhmän vastaanottamisesta vuonna 2020. ELY-keskus on antanut kaupungille hyvää palautetta pakolaisten vastaanoton toteutuksesta.

Moni uusi asukas on kommentoinut, että Koillismaa on turvallinen paikka asua ja monessa palvelussa voi saada kasvokkaista palvelua nopeastikin. Asukkailla on myös paremmat mahdollisuudet rakentaa omia sosiaalisia verkostoja. Nämä ovat pienen paikkakunnan etuja.

Paikkakunnalla tulisi olla mahdollisuus asioida työllistymis- ja urasuunnitteluasioissa työntekijän luona. Maahanmuuttajien ohjauksessa ja neuvonnassa kasvokkain saatava tuki on erityisen tärkeää, sillä digitaalisten palveluiden käyttämisessä voi olla vaikeuksia eikä puhelimitse asiointi ole helppoa heikolla kielitaidolla. Ohjauksessa tärkeää on myös moniammatillinen yhteistyö.

Oleskeluluvan saanut Karim (asiakkaan nimi muutettu) toivoi, että turvapaikanhakijat saisivat heti maahan tultuaan mahdollisuuden tehdä edes vapaaehtoistöitä. Karimin mukaan he eivät ole tottuneet siihen, että kaikki annetaan ilmaiseksi, sillä moni on tehnyt töitä jo pienestä pitäen. Karim on huomannut, miten korkealle työ arvotetaan Suomessakin: "Minulta kysytään aina ensimmäiseksi,

olenko töissä." Tässä mielessä töihin pääsemiselle tehty esteet kuten rajattu työnteko-oikeus tuntuvat erikoisilta (Maahanmuuttovirasto 2019).

Moneen työhön tarvitaan jonkinlainen koulutus. Opiskelu ei ole helppoa, kun suomalaisen peruskoulun kaltainen pohja puuttuu. Vieressä istuvan opiskelijan etumatka on pitkä, kun maahanmuuttajan on ensin sisäistettävä vaikea kieli, mahdollisesti myös uudet kirjaimet ja sen jälkeen yleissivistävä oppi. Tätä ei Karimin mielestä ymmärretä tai tueta riittävästi. Asenteet maahanmuuttajia kohtaan tuntuivat epäreiluilta, kun kiinniotettavaa on paljon eikä kaikkeen pysty itse vaikuttamaan, ei menneeseen eikä aina tulevaankaan.

Suomen kielen taitotason vaatimukset eivät mielestämme aina vastaa työn todellisuutta, vaan heikommallakin kielitaidolla tai esimerkiksi englannin kielellä voisi monenlaisissa työtehtävissä aloittaa. Tarvittavan osaamisen puutteisiin ratkaisuina voisivat olla perusopetuksen lisääminen, työpäikälle räätälöidyt koulutukset sekä oppisopimuskoulutukset, joiden mahdollisuuksia hyödynnetään mielestämme liian harvoin.

Onnistuneesta kotoutumisesta hyötyvät kaikki. Palveluissa kannattaa havahtua huomioimaan myös ulkomaalaisten asukkaiden tarpeet, jotta kotoutuminen pääsee hyvään alkuun ja kiinnittyminen yhteisöön helpottuu. Miten on esimerkiksi otettu huomioon maahanmuuttajat viestinnän kohteena tai yritysten asiakkaina? Ovatko oppilaitosten resurssit riittävät? Saavatko kaikki monikulttuuriset perheet tarvitsemansa tuen? Kulttuurien kohtaamista tapahtuu koulujen ja työpaikkojen lisäksi myös harrastus- ja yhdistystoiminnassa. Erikoistutkija Pasi Saukkonen (2019) näkee neljä haastetta kotoutumiselle nyt ja lähitulevaisuudessa: miten työmarkkinoille pääsyä nopeutetaan ja siellä pysymistä tuetaan, miten edistetään kotoutumista silloin kun ollaan pitkäkestoisesti/toistuvasti työelämän ulkopuolella, miten edistetään "toiseen sukupolveen" kuuluvien yhdenvertaisuuden tosiasiallista toteutumista ja miten luodaan edellytyksiä yhteenkuuluvuuden tunteelle keskinäisistä eroista huolimatta. Näitä on tärkeää miettiä meillä Koillismaallakin.

Tarvitaan siis kielitukea, kulttuurien tuntemusta ja osaamisen tunnistamista, ja tärkeimpänä: vuorovaikutteista ja uteliasta asennetta. Kotoutuminen on kaksisuuntainen tie.

Hankkeen päättyessä toivomme, ettei Koillismaalla hukata näiden asukkaiden tarjoamaa panosta kuntien elinvoimaisuuteen, vaan heidät otetaan osaksi yhteisöä rohkeasti ja ennakkoluulottomasti.

Lähteet

Maahanmuuttovirasto (2019). *Turvapaikanhakijan työnteko-oikeus*. Verkkopalvelu 22.11.2019

<https://migri.fi/turvapaikanhakijan-tyonteko-oikeus>

Opetushallitus (2019). *Ulkomailla suoritettujen tutkintojen tunnustaminen Suomessa*. Verkkopal-

velu 15.11.2019. <https://www.oph.fi/fi/palvelut/tutkintojen-tunnustaminen/ulkomailla-suoritettujen-tutkintojen-tunnustaminen-suomessa>

Pitkänen, Ville; Saukkonen, Pasi & Westinen, Jussi (2019). *Ollako vai eikö olla? Tutkimus viiden kieliryhmän kiinnittymisestä Suomeen*. Suomen Kulttuurirahasto, e2 Tutkimus, Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit sekä oikeusministeriö. <https://e2.fi/publication/135>

Saukkonen, Pasi (2018). *Ulkomaalaistaustaisten kotoutuminen Helsingissä 2016. Työllisyys, tulot, asuminen*. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot.

https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_12_18_Tutkimuskatsauksia_3_Saukkonen.pdf

Saukkonen, Pasi (2019). *Maahanmuutto ja kotoutuminen Suomessa: nykytilanne ja tulevaisuuden näkymiä*. Maahanmuuttajista elinvoimaa Koillismaalle -seminaari 11.10.2019 Kuusamossa.

Tutustumisen arvoisia linkkejä:

Maahanmuuttajista elinvoimaa Koillismaalle -hankkeen blogi

<https://maahanmuuttajistaelinvoimaakoillismaalle.wordpress.com/>

Enter Finland. Maahanmuuttoviraston e-palvelu <https://enterfinland.fi/eServices/>

InfoFinland <https://www.infofinland.fi/fi/etusivu>

Pohjois-Pohjanmaan kotouttamisohjelmat

<https://kotouttaminen.fi/pohjois-pohjanmaan-kotouttamisohjelmat>

Ohjaan.fi - tukea työpaikkaohjauksen arkeen esimiehille, opettajille, ohjaajille <https://ohjaan.fi/>

Kotoutuminen tapahtuu kaupungeissa: OECD:n raportti tarjoaa hyviä neuvoja kotouttamiseen paikallistasolla https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_08_27_Tyopapereita_5_Saukkonen.pdf

